www.turkishstudies.net/history

Turkish Studies - Historical Analysis

eISSN: 2667-5552

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY
Sponsored by IBU

Osmanlı Dönemi Ilica Kazası Mezar Taşları Üzerine Bir İnceleme

An Analysis on Ilica District Tombstones in the Ottoman Period

İlker Mümin Çağlar* - Arzu Taşcan** - Hasancan Eralaca***

Abstract: The tombstones, which bear the traces of the human past and testify to the history, show the demographic and social structure of the past. The gravestones with inscriptions reveal the personal information of the dead. From the tombstones of Ottoman, we can learn the names of people, their country, profession, title and nickname. Also, information about sects and religious order can be obtained from decorations on gravestones. It is also possible to have information about language, literature and art from the expressions of prayer and invocation in the tombstone. In fact, we can find information about the past economic situation of the region from the material used in the construction of the tombstones, such as limestone, marble or stone, the size of the stone and the quality of its workmanship. As a result of the researches, 197 grave inscriptions of Ilica District of Saruhan Sanjak in the Ottoman period were found. With this study, the assessment of the gravestones that were detected was carried out. With this study, the Ottoman period tombstone inscriptions in the region were determined and a kind of registration and inventory service was provided. These tombstones have also been interpreted in terms of their physical properties and decorative elements. In addition, occupational groups, titles and nicknames, country names, personal names and turbans were evaluated comparatively by using the texts on them.

Structured Abstract: The region where the tombstones discussed in the article are located is today within the administrative borders of Ahmetli, a district of Manisa province. In the Ottoman period, it was known as the Ilica county. So far, there is no comprehensive study of the history of Ahmetli district. One of the reasons for this is that the administrative boundaries of the Ilica district, including the post-Republic Ahmetli district, have changed and included in the borders of different districts. The historical boundaries of the Ahmetli region have been handled in different studies in the local history studies conducted according to today's administrative

* Dr. Öğr. Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi Anabilim Dalı

Assistant Prof. Dr., Manisa Celal Bayar University, History Department, Ottoman Civilization and Institutions History
ORCID 0000-0002-8979-8113

magnisa45@hotmail.com

** Dr. Öğr. Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi Anabilim Dalı

Assistant Prof. Dr., Manisa Celal Bayar University, History Department, Ottoman Civilization and Institutions History
ORCID 0000-0001-5618-8901

arzutascan@yahoo.com

*** Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi
Manisa Celal Bayar University, Institute of Social Sciences, History Department Graduate Student

ORCID 0000-0001-9336-5815

hasancan_eralaca@hotmail.com

Cite as/ Atıf: Çağlar, İ. M. & Taşcan, A. & Eralaca, H. (2020). Osmanlı dönemi Ilica kazası mezar taşları üzerine bir inceleme. *Turkish Studies - History*, 15(3), 869-891. <https://dx.doi.org/10.47846/TurkishStudies.43694>

Received/Geliş: 19 May/Mayıs 2020

Checked by plagiarism software

Accepted/Kabul: 20 September/Eylül 2020

Published/Yayın: 25 September/Eylül 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

CC BY-NC 4.0

division. This leads to the fact that the economic, social and demographic situation within the Ilıca district cannot be fully revealed, and the region is evaluated in parts in various studies belonging to other districts. In this study, the boundaries of the Ilıca district in the Ottoman period were taken as basis, on the condition of not making any reduction in the current administrative borders of Ahmetli, and the evaluations were made by considering the socio-economic situation of the region.

Tombstones are one of the important documents revealing the social, economic and religious status of the period they belong to. In addition, their physical structures, decorative features and written texts are unique cultural resources for both historical science and art history discipline.

Accordingly, the tombstones of the Ilıca district, which is one of the important settlements in the Saruhan region, provide satisfactory information about the past situation of the region within the boundaries of the district. However, the cemeteries of only three of the villages in the Ilıca region, Derbent, Karaköy and Karkın, have survived to this day. Although it is a loss for the history of the region that the Ottoman period cemetery of Urganlı, the central town of the district, has not survived to the present day, the tombstones of the three villages mentioned also provide us with many valuable data.

If the forms of the motifs and ornaments in the network of the motifs and ornaments in the gravestones within the scope of the study are put forward in general terms, they can be expressed as follows: Apart from the tombstones, they are plain and undecorated stones. They only have information about the deceased person.

In terms of quantity, tombstones with turbans take the second place. Except for a few of them in the style of destar and clerical turban, the ones are in the form of sliced turban with a straight and diagonal slope. Then come the stones with herbal ornaments, according to the order in terms of quantity. These include the bedside stones of several flowers, depicted with their branches and leaves in women's graves. In addition, a single cypress tree or tulip motif used together with cypress can be found in male and female foot stones. Another type of decoration seen only on women's bedside stones is the sun figure. The formal feature of this motif is the presence of a circle on the cap of the stone from which 7 or 9 light beams are emitted, and the symbol of the clover flower or the passion flower in this circle. The wheel of fortune motif, which expresses eternity and immortality, is thought to be carried from pre-Islamic Turkish culture and identified with the belief in the hereafter in terms of Islam and found a place in the gravestones of the Turkish-Islamic period. The description of the clover flower can also be evaluated accordingly. The use of 7 or 9 light beams in this figure can be explained by the fact that these numbers are considered sacred by the Turks. Another form of gravestone decoration used for both women and men is architectural motifs. These are decorations made by embossing structures such as mosques and mausoleums on the cap of the stone, and by adding cypress trees and one or two minarets to the sides. In addition, a small number of tombstones were found, whose head part type could not be determined due to the broken and absent head part.

As emphasized frequently, occupational names and titles on gravestones reveal the social and economic situation of the region. It is understood that this region, which is located on a fertile plain and whose livelihood is mostly agriculture, has preserved and maintained this feature for centuries.

The Turkish Stamp (tamga) tombstones found in the Karkın village cemetery provide unique information about the tribes of the Turks who first settled in the Ilıca region. Accordingly, it can be inferred that the first Turks who came to this region were the Kipchak-Tatars and the Oghuz Turkmen belonging to the Bayat tribe.

Keywords: Ilıca, Ahmetli, Turgutlu, Tombstone, Grave Inscription.

Öz: Üzerinde insana ait geçmişin izlerini barındıran ve tarihe tanıklık eden mezar taşları, bulundukları yerin mazideki demografik ve sosyal yapısını günümüze taşımaktadırlar. Kitabeli mezar taşları mevtanın künyesi hüviyetindedir. Öyle ki belli bir yerleşim yerindeki Osmanlı ahalisine ait mezar kitabelerinden, sadece kişilerin isimlerini, memleket, meslek, unvan ve lakaplarını değil, taşların başlık, motif ile süslemelerinden o bölgede yer bulmuş mezhep ve tarikatları, mezar taşındaki dua, niyaz ve yakarışlardan ait oldukları dönemin dili, edebiyatı ve sanatı hakkında da bilgi sahibi olunabilmektedir. Hatta mezar taşlarının yapımında kullanılan kireç taşı, mermer veya taş gibi malzemelerden, kullanılan malzemenin büyüklüğünden ve üzerindeki bezeme işçiliğinin niteliğinden de, bölgenin tarihsel süreçteki iktisadî ve kültürel durumuyla ilgili çeşitli malumatlar elde etmek de mümkündür. Osmanlı dönemi idarî yapısı esas alınarak yürütülen bu çalışmada, Saruhan

Sancağı'na tâbi, Ilica Kazası'nın sınırları araştırmanın mekânsal kapsamını teşkil etmiştir. Ilica Kazası'nda tespit edilen kitabesi bulunan 197 mezara dayalı olarak konu ele alınmıştır. Mevcut çalışmayla bölgedeki Osmanlı dönemi mezar taşı kitabelerinin tespiti yapılarak, bir nevi tescil ve envanter hizmetine de kaynaklık edilmiştir. Bu mezar taşları fiziksel özellikleri ve süsleme unsurları itibarıyla de ele alınmıştır. Ayrıca üzerlerinde bulunan metinlerden de istifade edilerek, meslek gurupları, unvan ve lakaplar, memleket isimleri, şahıs isimleri ve kavukları mukayeseli bir şekilde değerlendirilmeye tabi tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ilica, Ahmetli, Turgutlu, Mezar taşı, Mezar Kitabesi.

1. Giriş

Osmanlı dönemi mezar taşı kitabelerinin tarihi malzeme hüviyetinde kaynak olarak kullanılmasına dair ilk örneklerden biri Mehmed Süreyyâ'nın 1890'lı yıllarda kaleme aldığı ve Osmanlı döneminde yaşamış ünlü şahsiyetlerin biyografilerinin konu edinildiği Sicill-i Osmânî ya da diğer adıyla Tezkire-i Meşâhîr-i Osmâniyye'dir. Sonraki dönemlerde daha sistematik şekilde mezar taşı kitabeleri üzerine çalışmalar yapılmaya başlandığı görülür. Tarih, edebiyat, sanat tarihi gibi bilim dallarının yanında epigrafi, hat, mimari, süsleme, taş işçiliği gibi farklı alanlara kaynak teşkil eden mezar taşlarına yönelik yayımlar son zamanlarda giderek artmıştır.¹ Ahmet Sacit Açıkgözoğlu'nun 2009 yılında yayınlanan "Mezar Taşı Çalışmaları" isimli makalesi konuyla ilgili bir literatür sunmaktadır (Açıkgözoğlu, 2009: 297-314).

Barındırdıkları verilerle yerel tarihten onomastik bilimine kadar türlü alanlara çok değerli katkılar sunan mezar taşları üzerinden, bugüne kadar Manisa ili dâhilinde de, Osmanlı dönemine ait farklı birçok eser kaleme alınmıştır (Tepekaya vd., 2016; Bizbirlik ve Okumuş, 2017; Bizbirlik vd., 2017: 8-20; Bizbirlik, 2007: 9-20; Bizbirlik, 2013: 311-327; Tepekaya, 2008; Tepekaya ve Eralaca, 2018: 1017-1040; Çağlar ve Eralaca, 2018: 161-173). Bu çalışmayla da amaçlanan, bölgenin yerel tarih araştırmalarına katkı sunabilecek bir kaynak daha kazandırmaktır.

Makalede ele alınan mezar taşlarının bulunduğu bölge günümüzde Manisa iline bağlı bir ilçe olan Ahmetli'nin mülki sınırları içerisinde kalmakta olup, Osmanlı döneminde Ilica kazası olarak anılmaktaydı. Cumhuriyet döneminde yapılan idarî değişiklikler ile Turgutlu'ya bağlanan Urganlı, Derbent ve Akçapınar köylerinin de geçmişte Ilica kazası hudutları içerisinde kaldığı göz önünde tutulduğunda, Ilica kazasının Osmanlı döneminde daha geniş bir bölgeyi kapsadığı görülmektedir. Bununla beraber Urganlı (Olgamlu) kasabası Saruhanoğulları döneminden Cumhuriyet dönemine değin Ilica kazasının merkezi olarak kalmıştır. Cumhuriyet döneminde Urganlı kasabası Turgutlu'ya bağlanınca, Ilica'nın merkez köyü Ahmetli olmuştur. Söz konusu idarî değişikliklerle meydana getirilen "Ahmetli Nahiyesi", Turgutlu kazasına bağlı bir bucak haline gelmiştir. 1987 yılında yapılan idarî değişiklik ile Turgutlu'dan ayrılan Ahmetli, müstakil bir ilçe olmuştur (www.ahmetli.bel.tr/genel-bilgiler.aspx, Erişim Tarihi: 07.10.2019).

Bu zamana kadar, Ahmetli ilçesinin tarihine yönelik kapsamlı bir çalışma mevcut değildir. Bunun bir sebebi olarak Cumhuriyet sonrası Ahmetli'nin de yer aldığı Ilica kazasına ait idarî hudutların parçalanarak, farklı ilçelerin sınırlarına dâhil edilmesi gösterilebilir. Zira günümüz idarî

¹ Osmanlı dönemi mezar taşı kitabelerini konu alan çok sayıda çalışma akademik hayata kazandırılmış, bu hususta tertip edilen sempozyumlar, makale ve kitap tarzında ortaya konulan bilimsel telif eserler ve yapılan yüksek lisans ile doktora tezleri ilgili alanda zengin bir literatür meydana getirmiştir. Bu hususta örnek teşkil etmesi bakımından ifade edilebilecek kimi çalışmalar şunlardır: İsmail Fazıl Ayanoğlu, Fatih Devri Ricali Mezar Taşları ve Kitabeleri, Vakıflar Dergisi, S.4, Ankara 1958, ss. 193-208; Ahmet Sacit Açıkgözoğlu, Eyüp Sultan Civarında İmzalı Mezar Taşı Kitabeleri, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1995; Enver Tunçalp "Mezar Taşları ve Manzum Kitabeler", As Matbaası, Ankara. 1971; Hikmet Turhan Dağlıoğlu, "İstanbul Mezar Taşları", Yeni Türk Mecmuası, S.29, C.1, ss. 1843-1935, İstanbul 1935; Demet Karaçağ, Bursa'daki 14-15. Yüzyıl Mezar Taşları, Ankara, 1994; Necmi Ülker, Vehbi Günay, Cahit Telci, Turan Gökçe, İzmir'de Türk Mührü-Emir Sultan Dergâhı Haziresi Mezar Kitabeleri, İzmir, 2008.

taksimatına göre yapılan yerel tarih çalışmalarında Ahmetli bölgesinin tarihsel hudutları farklı çalışmalarda ele alınmıştır. Bu da Ilica kazasının kendi içindeki iktisadi, sosyal ve demografik durumunun tam olarak ortaya çıkarılamamasına, bölgenin parçalar halinde başka ilçelere ait muhtelif çalışmalarda değerlendirilmesine neden olmaktadır. Bu çalışmada, Ahmetli'nin günümüzdeki mülki hudutlarında bir küçültmeye gitmemek kaydıyla, Osmanlı dönemindeki Ilica kazası sınırları esas alınmış, değerlendirmeler bölgenin kendi içindeki sosyo-ekonomik durumu göz önüne alınarak yapılmıştır. Bu bağlamda yapılan arazi taraması sonucunda, Karaköy, Karkın ve Derbent köylerinde tespit edilebilen Osmanlı dönemine ait 197 adet mezar kitabesi, mevcut çalışma dâhilinde değerlendirilmeye tâbi tutulmuştur.

2. Osmanlı Dönemi'nde Ilica Kazası

Günümüz idarî taksimatında Manisa iline bağlı olan Ahmetli ilçesinin bulunduğu bölge, Osmanlı döneminde Ilica kazasını teşkil etmekteydi. Ilica kazasının tarihine dair müstakil olarak yapılan çalışmalar olmadığı için bölgenin geçmişi ile ilgili bilgilerimiz oldukça kısıtlıdır. Ancak Saruhanoğulları döneminde, Osmanlı Devleti tarafından Ilica kazası olarak isimlendirilecek olan bu bölgede kurulan birçok vakıf olduğunu görmekteyiz. Saruhanoğlu Hızır Paşa, Ulgamlu (Urganlı) merkezde bulunan Abdal Kutlu Bey, Ali Baba Zaviyesi ve Kızıl Emli Zaviyesi ile İncikli köyünde bulunan Ahi Bayezid Zaviyesi'ne ve Hacı Hamza'ya araziler ve çiftlikler vakfetmiştir (Defter-i Evkaf-ı Liva-i Saruhan, 2014: 32). Vakıf kayıtlarından yola çıkarak Saruhanoğulları döneminde de bu bölgede yerleşimlerin bulunduğu sonucuna ulaşılabilir. (Defter-i Evkaf-ı Liva-i Saruhan, 2014: 32)

16. asrın ikinci yarısında Ilica kazasının merkezi “nefs-i Olgamlu ve Kutlu” kasabasıydı. Bugün Turgutlu sınırları içerisinde kalan Urganlı, 1575 yılında demografik açıdan Ilica'nın en büyük köyüydü ve ‘nefs’ olarak kaydedilmişti. Bununla beraber Ilica kazası köylerinin birçoğu günümüzde kaybolmuş durumdadır. Bugün varlığını sürdüren köyler Olgamlu (Urganlı), Karaköy, Akçapınar ve Gökkaya olup, bunlardan sadece Karaköy'ün mezarlığı günümüze ulaşabilmiştir. İçerisinde Ilica kazasının da yer aldığı Saruhan Sancağı'na ait 1575 tarihli 115 numaralı mufassal tahrir defteri verilerinden, tahrir defterlerinden nüfus tespitine yönelik araştırmalarda genel kabul gören “neferX3, haneX4,5” formülü ile Ilica kazası idarî mıntıkası dâhilindeki tahmini nüfus değerleri elde edilebilir (Gökçe, 1999: 264).

Tablo 1: Ilıca Kazası'nın 1575 Yılındaki İdari ve Demografik Durumu

No	Köy İsmi	Sâkin Nefer Sayısı	Tahmini Nüfusu
1	Nefs-i Olgamlu ve Kutlu (TK. KKA. TD. 115: 382-383)	127	381
2	Karye-i Bağhavlısı (Tâbi-i Olgamlu) (TK. KKA. TD. 115: 383)	24	72
3	Karye-i Suluca Beğlü (Tabi-i Olgamlu) (TK. KKA. TD. 115: 383-384)	51	155
4	Karye-i Tok Sayrı (TK. KKA. TD. 115: 384)	8	24
5	Karye-i Meleklü (TK. KKA. TD. 115: 384-385)	40	120
6	Karye-i Çay (TK. KKA. TD. 115: 385)	25	75
7	Karye-i Dalbeyi Nâm-ı Diğer Uzunali (TK. KKA. TD. 115: 385)	13	39
8	Karye-i Sofular (TK. KKA. TD. 115: 385-386)	11	33
9	Karye-i Derzilü Nâm-ı Diğer Karacalar (TK. KKA. TD. 115: 386)	108	324
10	Karye-i Bayramşelü (TK. KKA. TD. 115: 386)	25	75
11	Karye-i Karaköy (TK. KKA. TD. 115: 386)	18	54
12	Karye-i Karaidlü Nâm-ı Diğer Bayındırşehlü (TK. KKA. TD. 115: 386)	51	153
13	Karye-i Kızılcahavlı (TK. KKA. TD. 115: 387)	6	18
14	Karye-i Küçükköfine (TK. KKA. TD. 115: 387)	0	0
15	Karye-i Kuduncudere (TK. KKA. TD. 115: 387)	16	48
16	Karye-i Kızılca Hatun Nâm-ı Diğer Akçapınar (TK. KKA. TD. 115: 388)	17	51
17	Karye-i Yenicelü (TK. KKA. TD. 115: 388)	13	39
18	Karye-i Bozcaatlı (TK. KKA. TD. 115: 388)	13	39
19	Karye-i Büyük Köfine (TK. KKA. TD. 115: 388-389)	28	84
20	Karye-i Gökkaya (TK. KKA. TD. 115: 389)	13	39
21	Karye-i Enceklü (TK. KKA. TD. 115: 389)	10	30
		Toplam Nefer 617	Toplam Tahmini Nüfus 1.853

1575 tarihli tapu tahrir defterine göre Ilıca kazasının nüfusu tahminen 3.085 kişiden ibarettir. En büyük köyleri Urganlı, Suluca Beğlü, Derzilü, Karaidlü ve Meleklü'dür. Bunların dışındaki yerleşimler küçük çaplı köyler olup Küçükköfine köyünün ise tamamen boş olduğu görülmektedir.

Yukarıda da belirtildiği üzere Ilıca kazasına dair neredeyse hiç kapsamlı çalışma yapılmadığı için 1575 verileri ile aşağıda verilmiş olan 1842 yılı verileri (Bilgi, 2001: 115) arasındaki döneme dair bilgi mevcut değildir.

Tablo 2: 1842 Yılında Ilıca Kazası'nın İdarî ve Demografik Durumu

No	Köyler	Hane Sayısı	Tahmini Nüfus
1	Karaköy	21	84
2	Akçapınar	21	84
3	Gökkaya	50	200
4	Ahmedli	71	284
5	Karkın	28	112
6	Urganlı	45	180
7	Derbend	117	468
8	Elediler	44	176
Toplam		397	1.588

1842 yılına gelindiğinde Ilıca'nın hala küçük çaplı bir kaza olduğu görülmektedir. Yalnızca 8 yerleşime sahip olan ve toplam nüfusu tahminen 1588 kişiden ibaret olan kazanın en büyük köyü Derbend'dir. 1842'de 468 kişilik nüfusa sahip olan ve bugün Turgutlu'ya bağlı olan Derbent köyünün yaklaşık 50 dönüm büyüklüğündeki "Derbent Koca Mezarlığı", zarar görmeden günümüze

kadar ulaşabilmiş en büyük Osmanlı mezarlığı olarak, birçok mezar taşı ve kitabeyi de bünyesinde barındırmaktadır.

1842 yılında Ilıca'ya bağlı olan Karkın, Ahmedli, Gökkaya ve Karaköy bugün Ahmetli ilçesine, Derbent, Urganlı ve Akçapınar köyleri ise Turgutlu ilçesine bağlıdır. Elediler köyü ise günümüzde mevcut değildir.

Bu çalışmada ele alınan mezar taşları, Ilıca kazasının idarî sınırları esas alınarak incelenmiştir. Turgutlu'ya bağlı olan Derbent köyünün mezarlığında 110, Ahmetli'ye bağlı olan Karkın mezarlığında 48 ve Karaköy'de ise 39 mezar taşı tespit edilerek kayıt altına alınmıştır. Urganlı, Gökkaya, Akçapınar ve Ahmetli ilçe merkezinde yapılan araştırmalar sonucu, söz konusu yerleşim yerlerinin eski mezarlıklarının zaman içerisinde ortadan kaldırılarak, arazilerinin farklı amaçlar için kullanıldığı görülmüştür.

Bununla beraber bugün Ahmetli'ye bağlı olan Derici, Mandallı ve Alahıdır köy muhtarları ile yapılan görüşmede, bu köylerin mezarlıklarının yakın döneme ait olduğu ve mezarlıklarında da Osmanlı Türkçesi ile yazılmış mezar taşları bulunmadığı bilgisine ulaşılmıştır.²

3. Karkın Köyü Mezar Taşları

Karkın Köyü günümüzde Ahmetli ilçesine bağlıdır. 725 kişilik nüfusu ile Ahmetli'nin en kalabalık köylerinden biri olan Karkın köyü (www.ahmetli.gov.tr/nufus, Erişim Tarihi: 07.10.2019), 1842 yılında Saruhan Sancağı'nın Ilıca kazasına tabi olup, 28 hane, tahmini olarak 112 kişilik nüfusa sahipti. Ilıca kazası ilga olduktan sonra Karkın, Turgutlu'nun Ahmetli nahiyesine/bucağına bağlı kaldı. Karkın köyü, Ahmetli'nin 10 Ocak 1987 tarihinde Turgutlu'dan ayrılarak müstakil bir ilçe haline gelmesine kadar, idarî olarak Turgutlu'nun bir köyü olmaya devam etmiş daha sonra Ahmetli ilçesine bağlanmıştır. Karkın köyü mezarlığı yaklaşık 26 dönüm büyüklükte olup, 48 adet Osmanlı Türkçesi ile yazılmış mezar taşını hâvidir. Bu mezar taşlarının tamamı iyi derecede korunmuş vaziyettedir. Mezar kitabelerinin unvanlar açısından oldukça zengin olması, ait oldukları dönemin sosyal ve dini hayatı açısından önemli ipuçları sunmaktadır. Karkın köyü kitabelerinde en çok ağa, bey ve es-seyyid unvanlarına rastlanmıştır. Bununla beraber beşe, efendi, hatun ve kadın unvanlarının da bulunduğu kitabeler mevcuttur.

Tablo 3: Karkın Köyü Mezar Taşlarında Yer Alan Unvanlar

No	Unvanlar	Kullanım Sıklığı	No	Unvanlar	Kullanım Sıklığı
1	Ağa	6	5	Hatun	1
2	Beşe	1	6	Kadın	1
3	Bey	5	7	Es-Seyyid	5
4	Efendi	1			

Karkın köyü mezar taşlarında yer alan lakap ve sülale isimlerinin hiç birisi günümüzde kullanılmamaktadır. Köy sakinleri, kendileriyle yapılan görüşmede, mezarlıkta bulunan Osmanlı dönemine ait kitabesi mevcut mezarların sahiplerinin kendilerinin ataları (dedeleri) olmadığını ifade etmişlerdir. Bölgeye 19. asrın ikinci yarısında gerçekleşen Araplı Türkmenlerinin iskânı ile Karkın başta olmak üzere birçok köyün demografik yapısı büyük ölçüde değişmiştir (Çağlar, 2014: 20). Devlet otoritesinin zayıfladığı zamanlarda daha fazla olmak üzere, konar-göçer grupların yerleşik düzene sahip bilhassa köy yerleşimlerine dönük iskânları neticesinde, köy ahalisinin bulunduğu yeri terk etme eğilimi gösterdiği de bilinmektedir (Demir, 2017: 27). Benzer durum Karkın için de söz konusu olabilir.

² 02.11.2018 tarihinde Derici, Mandallı ve Alahıdır köyleri muhtarları ile yapılan görüşmede köylerin eski mezarlıklarının bulunmadığı, mevcut mezarlıklarda da Osmanlı Türkçesi ile yazılmış taşın olmadığı bilgisi edinilmiştir.

Tablo 4: Karkın Köyü Mezar Taşlarında Yer Alan Lakap ve Sülale İsimleri

No	Lakap/Sülale İsimleri	No	Lakap/Sülale İsimleri
1	Kadioğlu	8	Sarıcı Oğlu
2	El-Hâc Halilzâde	9	Karkını
3	Hacı Osmanzâde	10	Tellal Oğlu
4	Kara İbrahim	11	Bekdaş Oğlu
5	Kocabeşe Oğlu	12	Küçük Ağa
6	Çepni Ali	13	Kasabalı
7	Kethudâ Oğlu	14	Kavrukoğlu

Tablo 5: Karkın Köyü Mezar Taşlarında Yer Alan Şahıs İsimleri

No	Erkek İsimleri	Kullanım sıklığı	No	Kadın İsimleri	Kullanım sıklığı
1	Abdi	1	1	Ayşe	5
2	Abdullah	1	2	Elif	2
3	Ahmed	6	3	Eşe	1
4	Ali	6	4	Fatma	1
5	Cuma	1	5	Hadice	2
6	Halil	4	6	Şerife Ayşe	1
7	Hasan	4	7	Zeyneb	1
8	Hüseyin	6			
9	İbrahim	4			
10	İsmail	2			
11	Kerim	1			
12	Mahmud	1			
13	Memiş	2			
14	Mehmed	9			
15	Musa	2			
16	Mustafa	5			
17	Osman	5			
18	Ömer	3			
19	Süleyman	4			

Tablo 5’te de görüleceği üzere Karkın köyü mezar taşlarında en sık rastlanan erkek ismi Mehmed’tir. Bunu Ahmet, Ali, Hüseyin, Mustafa ve Osman takip etmektedir. Öte yandan en sık rastlanan kadın ismi ise Ayşe’dir. Karkın köyünün de dâhil olduğu çalışma alanına ait mezar taşlarında, İslam’ın yayılmasına öncülük edenlerin ve ehl-i beyti içerenlerin isimlerinin çokça yer almasından ve ekseriyetle mezar taşlarının 19. asırla tarihlenmelerinden hareketle de, bu dönemde bölgede yaşayan ahalinin, dini hassasiyetlerinin yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Tablo 6: Karkın Köyü Mezar Taşlarında Yer Alan Motif ve Sarıklar

No	Motif veya Sarık Türü	Kullanım Sıklığı	No	Motif veya Sarık Türü	Kullanım Sıklığı
1	Bitkisel Süsleme	6	6	Mimari Süsleme	1
2	Destar	1	7	Paşalı Serpuş	1
3	Destarlı Kavuk	3	8	Sarık	3
4	Düz Başlık	1	9	Sarıklı Külâh	2
5	Güneş Motifi	5			

Karkın köyü mezar taşlarında sarık veya kavuktan ziyade bitkisel süslemelerin ve güneş motiflerinin daha yoğun olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında üç adet destarlı kavuk, üç adet sarık, iki adet sarıklı külâh bulunmaktadır. Destar, başlık, paşalı serpuş ve mimari süsleme ise sadece birer mezar taşında bulunmaktadır.

Bununla beraber Karkın köyü mezarlığında 10 adet tamgalı mezar taşına rastlanmıştır. Henüz yazılı mezar taşı geleneğinin var olmadığı dönemden kalma olduğu anlaşılan bu taşlar, mezarlığın en eski kısmında bulunmaktadır. Üzerlerindeki tamgalardan bu taşların Kıpçak-Tatarlara veya Salur Türkmenlerine ait olduğu anlaşılmaktadır (Çağlar ve Eralaca, 2018: 168).

Söz konusu mezar taşları Ilıca bölgesinin etnik yapısı ve burada yaşayan Türklerin kökenleri hakkında eşsiz bilgiler sunmaktadır. Özellikle, elimizde neredeyse hiç belge bulunmayan, beylikler döneminin sosyal ve etnik yapısı hususunda yeri doldurulamaz bilgiler sunmaktadırlar.

Tablo 7: Karkın Köyü Mezar Taşlarının Şekil ve İçerik Bilgileri

No	İsim	Cinsiyet	Tarih Hicri/Miladi	Motif/ Kavuk	Unvan	Lakap
1	El-Hac Halilzâde İbrahim	Erkek	Yok	Yok	Yok	El-Hac Halilzâde
2	Hacı Ali Ağa Oğlu Mustafa	Erkek	Yok	Destarlı Kavuk	Yok	Yok
3	Seyyid Halil kızı Şerife Ayşe	Kadın	1119/1708	Çiçek	Yok	Yok
4	Hacı Osman bin Ömer	Erkek	1131/1719	Paşalı serpuş	Yok	Yok
5	Mahmud dayının oğlu Hasan Ağa	Erkek	1154/1742	Düz Başlık	Ağa	Yok
6	Kadı Oğlu Memiş Kızı Ayşe	Kadın	1168/1755	Güneş	Yok	Kadı Oğlu
7	Hüseyin	Erkek	1166/1753	Yok	Yok	Yok
8	Hüseyin Beşe Oğlu Ali Bellak	Erkek	1169/1756	Yok	Bellak	Yok
9	Ömer Bey Oğlu Hüseyin Bey	Erkek	1175/1762	Destarlı Kavuk	Bey	Yok
10	El-Hac Halilzâde Osman	Erkek	1176/1763	Kırık	Yok	El-Hac Halilzâde ³
11	Süleyman Efendi	Erkek	1178/1765	Kırık	Efendi	Yok
12	 Oğlu Mehmed	Erkek	1179/1766		Yok	Yok
13	Hacı Osmanzâde El-Hac Halil	Erkek	1179/1766		El-Hac	Hacı Osmanzâde
14	Mustafa Kızı Elif	Kadın	1180/1767	Güneş	Yok	Yok
15	Fatma Hatun	Kadın	1181/1768	Bitkisel	Hatun	Yok
16	Ali Beli Kızı Hadice	Kadın	1182/1769	Bitkisel	Yok	Yok
17	Koca Beşer Mehmed	Erkek	1183/1770	Kırık	Yok	Koca Beşer
18	Cuma Bey Oğlu Keçe Musa	Erkek	1184/1771	Sarık	Keçe	Yok
19	Kara İbrahim Oğlu Mustafa Ağa	Erkek	1184/1771	Sarık	Ağa	Kara İbrahim Oğlu
20	Es-Seyyid Ahmed	Erkek	1184/1771		Es-Seyyid	Yok
21	Ahmed ibn-i Ahmed	Erkek	1185/1772	Kırık	Yok	Yok

³ Aynı köye ait farklı mezar taşı kitabelerinde de geçen “El-Hâchalilzâde” ifadesinin bir sülale ismini nitelediği anlaşılmaktadır. Çalışma esnasında bu örneğe benzer başka sülale lakaplarına da rastlanmıştır.

22	 Oğlu Hüseyin Kızı Zeyneb Kadın	Kadın	1186/1773	Bitkisel	Kadın	Yok
23	Çepni Ali Oğlu Osman Ağa	Erkek	1186/1773		Ağa	Yok
24	İbrahim Kethüdâ Oğlu Mustafa Bey	Erkek	1187/1774	Kırık	Bey	Yok
25	Kavrukoğlu Halil Kızı Ayşe	Kadın	1187/1774	Güneş	Yok	Yok
26	Hacı Abdullah Oğlu İbrahim	Erkek	1187/1774		Yok	Yok
27	Süleyman	Erkek	1187/1774	Sarıklı Külâh	Yok	Yok
28	Ali Bey	Erkek	11 Ramazan 1187/ 26 Kasım 1774	Sarıklı Külâh	Bey	Yok
29	Memiş Bey	Erkek	1196/1782	Kırık	Bey	Yok
30	Sarıcı Oğlu Mehmed Oğlu Hacı Abdi	Erkek	1196/1782	Kırık	Hacı	Sarıcıoğlu
31	Kethüdâ Hasan Ağa zâde Hacı Ömer Ağa	Erkek	1194/1780		Ağa	Kethüdâ Hasan Ağa zâde
32	Ayşe	Kadın	1196/1782	Güneş	Yok	Yok
33	Hacı Süleyman Kızı Gülsüm	Kadın	1198/1784	Kırık	Yok	Yok
34	Kadioğlu Mehmed Oğlu Seyyid Halil	Erkek	1198/1784	Kırık	Seyyid	Kadioğlu
35	Kadioğlu Mehmed Beşe Kızı Elif	Kadın	1198/1784	Mîmâri	Yok	Kadioğlu
36	Karkını Kerim Oğlu Mehmed	Erkek	1200/1786		Yok	Karkinnî
37	Tellal Oğlu Ahmed Oğlu Mirihur Süleyman	Erkek	1207/1793	Kırık	Mirihur	Tellal Oğlu
38	Bekdaş Oğlu Ali Oğlu Hasan	Erkek	1209/1795		Yok	Bekdaş Oğlu
39	Hüseyin Oğlu Seyyid Musa	Erkek	1211/1797		Seyyid	Yok
40	Mehmed Bey Oğlu Seyyid İsmail	Erkek	1212/1798	Destarlı Kavuk	Seyyid	Yok
41	Ahmed Kızı Ayşe	Kadın	1212/1798	Kırık	Yok	Yok
42	Küccük Ağanın Emir-i hur Osman Ağa	Erkek	1213/1799	Kırık	Emir-i hur	Yok
43	Mehmed Oğlu Seyyid İsmail	Erkek	1215/1801	Kırık	Seyyid	Yok
44	Mehmed'in Kızı Ayşe	Kadın	1215/1801	Bitkisel	Yok	Yok
45	Mustafa Oğlu Ahmed Ağa	Erkek	1223/1809		Ağa	Yok

46	Mustafa Ağa Oğlu Seyyid Hüseyin Ağa	Erkek	1231/1816	Düz Sarık	Seyyid/A ğa	Yok
47	İbrahim Kızı Eşe	Kadın	1300/1883	Güneş	Yok	Yok
48	Kasabalı Hasan Ağa Kerimesi Hadice Hanım	Kadın	1304/1887	Bitkisel	Hanım	Yok

4. Derbent Köyü Mezar Taşları

Derbent Köyü günümüzde Turgutlu ilçesine bağlıdır. Turgutlu'nun en büyük kırsal mahallelerinden olan Derbent, aynı zamanda Turgutlu'nun en eski ve en büyük Osmanlı mezarlığına sahiptir. Halk arasında 'Koca Mezar' olarak anılan ve yaklaşık 50 dönüm büyüklüğünde olan mezarlıkta, 110 adet kitabeli mezar taşı bulunmaktadır. Bu taşların büyük kısmı tahrip olmuş, başlıkları parçalanmış durumdadır.

Tablo 8: Derbent Köyü Mezar Taşlarının Nitelik ve Süslemelerine Göre Dağılımı

No	Başlık ve Süslemeler	Kullanım Sıklığı	No	Başlık ve Süslemeler	Kullanım Sıklığı
1	Bebek Mezar Taşı	2	5	Güneş Motifli	10
2	Kavuklu Mezar Taşı	21	6	Kırık Olan Taş Sayısı	8
3	Mimari Motifli	9	7	Hiç Süslemesi Olmayan	54
4	Bitkisel Motifli	9	8	Ayak Taşı	3

Tablo 8'de de görüleceği üzere Derbent köyü mezarlığında bulunan mezar taşlarının 54 tanesinde hiçbir süsleme veya motif bulunmamaktadır. Kavuklu olan mezar taşları 21 adet olup, bu kavukların ekseriyeti bütünlüklerini kaybetmiş durumdadır. Burada kırık halde 8 adet mezar taşına rastlanmıştır olup, bunlar fiziki özellikleri tespit edilemeyecek kadar tahrip olmuştur. Ayrıca Derbent mezarlığında 10 adet güneş, 9 adet bitki, 9 adet mimari motifli mezar taşı tespit edilmiş olup, 2 tane de bebek mezar taşına tesadüf edilmiştir.

Tablo 9: Derbent Köyü Mezar Taşlarında Yer Alan Lakap ve Sülale İsimleri

No	Lakap ve Sülale İsimleri	No	Lakap ve Sülale İsimleri
1	Musullu Oğlu	12	Uzunoğlu
2	Kösehacı Oğlu	13	Keleşoğlu
3	Yakuboğlu	14	Hacı Süleymanoğlu
4	Beşlioğlu	15	Derelioğlu
5	Karakocaoğlu	16	Karacaoğlu
6	Tekkeli-Zâde	17	Karasüleymanoğlu
7	Kaşıkçıoğlu	18	Sarioğlu
8	Manavoğlu	19	Taşcıoğlu
9	Çavuşoğlu		
10	Çelikoğlu		
11	Katiroğlu		

Derbent mezar taşlarında rastlanılan sülale isimlerinden bir kısmı köyde hala varlığını sürdürmektedir. Bunlardan Sarioğlu, Uzunoğlu, Beşlioğlu ve Manavoğlu sülaleleri soyadı kanunundan sonra, soy ismi olarak bu isimleri almışlardır.

Tablo 10: Derbent Köyü Mezar Taşlarında Yer Alan Unvanlar

No	Unvanlar	Kullanım Sıklığı	No	Unvanlar	Kullanım Sıklığı
1	Hacı	30	7	Beşli	2
2	Ağa	19	8	Hanım	2
3	Seyyid	15	9	Molla	2
4	Efendi	8	10	Hoca	1
5	Beşe	5	11	Bey	1
6	Emir	2	12	Hatun	1

En sık rastlanan unvanlar hacı, ağa ve seyyid unvanlarıdır. Bunları sekiz adet ile efendi, beş adet ile beşe, ikişer adet ile emir, beşli, hanım ve molla unvanları takip etmektedir. Son olarak ise birer adet ile hoca, bey ve hatun unvanlarına rastlanmıştır.

Tablo 11: Derbent Köyü Mezar Taşlarında Memleket İsimleri İle Anılanlar

No	Memleket İsimleri	Kullanım Sıklığı
1	Musullu	2
2	Gökçealanlı	1
3	Alaşehirli	1
4	Derbentli	1
5	Alkanlı	1

Derbent Mezarlığı'ndaki altı adet mezar taşında, memleket isimleri ile anılanlara rastlanmıştır. Bunlardan iki tanesi Musullu'dur. Birer kişi de Derbentli, Alaşehirli, Gökçealanlı ve Alkanlı şeklinde mezar taşlarında memleketleriyle belirtilmiştir.

Tablo 12: Derbent Köyü Mezar Taşlarında Yer Alan Meslek İsimleri

No	Meslek İsmi	No	Meslek İsmi
1	Balcı	4	Hattab (Oduncu)
2	Eskici	5	Manav
3	Kahveci	6	Kaşıkcı

Derbent mezar taşları meslek gruplarının tespiti açısından oldukça zengin verilere sahiptir. Tablo-12'de de görüldüğü üzere Derbent köyünde balcı, eskici, kahveci, oduncu, manav ve kaşıkcı gibi muhtelif meslek grupları bulunmaktaydı. Bu meslek gruplarından "kaşıkcı"ların, zamanla bir sülaleye de ismini verdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 13: Derbent Mezar Taşlarında Yer Alan Şahıs İsimleri

No	Erkek İsimleri	Kullanım Sıklığı	No	Kadın İsimleri	Kullanım Sıklığı
1	Mehmed	24	1	Ayşe	13
2	Mustafa	10	2	Fatma	5
3	Ali	9	3	Ümmü	3
4	İbrahim	7	4	Atike	2
5	Ahmed	6	5	Halime	1
6	Hasan	6	6	Ümmü Selime	1
7	Süleyman	4	7	Şerife Ümmü	1
8	Halil	3	8	Selime	1
9	Musa	2	9	Feride	1
10	Veli	2	10	Şerife	1
11	İsmail	1	11	Hadice	1
12	Hüseyin	1			
13	Hasan Ali	1			
14	Mahmud	1			
15	İsa	1			
16	Şerif	1			
17	Ömer	1			
18	Dede	1			
19	Muhittin	1			

Derbent mezar taşlarında, aynı Kargın köyü mezar taşlarında olduğu gibi erkeklerde en sık rastlanan isim Mehmed, kadınlardaysa Ayşe'dir.

Tablo 14: Derbent Köyü Mezar Taşlarının Şekil ve İçerik Bilgileri

No	İsim	Cinsiyet	Tarih Hicri/Miladi	Motif/Kavuk	Unvan	Lakap
1	Mehmed	Erkek	1151/1738	Yok	Yok	Yok
2	Mehmed Ağa	Erkek	1154/1741	Yok	Ağa	Yok
3	Ali	Erkek	1154/1741	Yok	Beşe	Yok
4	Mustafa	Erkek	1167/1754	Örfi Kavuk	Ağa	Yok
5	Beşli Oğlunun Oğlu Mehmed	Erkek	1175/1762	Yok	Yok	Yok
6	Ümmü	Kadın	1175/1762	Güneş	Hatun	Yok
7	Musa Oğlu İbrahim	Erkek	1176/1763	Yok	Yok	Yok
8	Mehmed	Erkek	1177/1764	Yok	Yok	Yok
9	Hasan	Erkek	1177/1764	Yok	Yok	Yok
10	Ali	Erkek	1183/1770	Yok	Yok	Yok
11	Ali	Erkek	1185/1771	Güneş	Yok	Yok
12	Mustafa	Erkek	1187/1773	Yok	Yok	Yok
13	Karakoca Oğlu İsmail	Erkek	1187/1773	Kırık	Beşe	Yok
14	Hacı Ahmed Ağa	Erkek	1194/1780	Örfi Kavuk	Hacı	Yok
15	Hasan	Erkek	1197/1783	Yok	Yok	Yok
16	Ümmü Selime	Kadın	15S.1197/1783	Bitkisel	Yok	Yok

17	Seyyid Ahmed	Erkek	1198/1784	Kâtibî Kavuk	Ağa	Yok
18	Mahmud Oğlu Mehmed	Erkek	1198/1784	Örfî Kavuk	Ağa	Tekkelizade
19	Ahmed Ağa'nın Cariyesi Fatma	Kadın	1198/1784	Güneş	Hacı	Yok
20	Mehmed	Erkek	1198/1784	Yok	Hacı	Yok
21	Hacı Mehmed Oğlu Musa	Erkek	1198/1784	Yok	Seyyid	Yok
22	Hacı Ahmed Oğlu Mustafa	Erkek	1198/1784	Yok	Yok	Yok
23	Halil Kerimesi Ayşe	Kadın	1198/1784	Mimari	Kadın	Yok
24	Mustafa Ağa Oğlu Hasan Ali	Erkek	1198/1784	Yok	Ağa	Yok
25	Hacı Mehmed Kâri Ayşe	Kadın	1198/1784	Güneş	Kadın	Yok
26	Hacı İbrahim Kâri Fatma	Kadın	1198/1784	Güneş	Yok	Yok
27	Mustafa	Erkek	1201/1787	Yok	Yok	Kaşıkçıoğlu
28	Ayşe	Kadın	1201/1787	Güneş	Yok	Yok
29	Hüseyin Oğlu Ali	Erkek	1202/1788	Kırık	Yok	Yok
30	Mehmed Oğlu Halil	Erkek	1202/1788	Yok	Yok	Manavoğlu
31	Hacı Mehmed Kâri Fatma	Kadın	1202/1788	Yok	Yok	Yok
32	Hacı Mehmed Oğlu Süleyman	Erkek	1202/1788	Yok	Efendi	Çavuşoğlu
33	İbrahim	Erkek	1202/1788	Yok	Kara	Yok
34	Ahmed Ağa Oğlu Mustafa	Erkek	1202/1788	Alem	Ağa	Yok
35	Hacı Halil Oğlu Ahmed	Erkek	1202/1788	Yok	Seyyid/Ağa	Yok
36	Mustafa Kâri Şerife Ümmü	Kadın	1202/1788	Güneş	Yok	Yok
37	Ayşe	Kadın	1202/1788	Güneş	Yok	Çelikoğlu
38	Mehmed Ağa Oğlu Mehmed	Erkek	1202/1788	Yok	Yok	Yok
39	Emir Ahmed Oğlu Mehmed	Erkek	1203/1789	Yok	Seyyid	Yok
40	Yakup Oğlu Ahmed	Erkek	1203/1789	Kâtibî Kavuk	Beşe	Yok
41	Halil	Erkek	1203/1789	Yok	Seyyid	Taşcıoğlu
42	Ayşe	Kadın	1203/1789	Bitkisel	Yok	Yok
43	Hacı Mustafa Oğlu Hasan	Erkek	1205/1791	Yok	Yok	Yok
44	Ayşe	Kadın	1206/1792	Mimari	Yok	Hacı Köseoğlu
45	Osman Ağa Kâri Ayşe	Kadın	1210/1796	Kırık	Yok	Yok
46	Hacı Sarı Mehmed	Erkek	1211/1797	Yok	Seyyid	Devlenti Çavuşoğlu
47			1212/1798	Yok	Seyyid	Yok
48	Mehmed	Erkek	1214/1800	Yok	Hacı	Katıroğlu

49	Ahmed Oğlu Mehmed	Erkek	1214/1800	Yok	Yok	Alaşehirli
50	Ahmed Efendi Oğlu Mahmud	Erkek	1214/1800	Yok	Yok	Yok
51	Hacı Hasan Oğlu Mehmed	Erkek	1214/1800	Yok	Yok	Yok
52	Hacı Hasan Kâri Atike	Kadın	1214/1800	Bitkisel	Yok	Yok
53	Mehmed	Erkek	1214/1800	Yok	Hacı	Katıroğlu
54	İbrahim Kerimesi Fatma	Kadın	1214/1800	Mimari	Yok	Yok
55	İbrahim Oğlu Mehmed	Erkek	1215/1801	Yok	Yok	Ahmedzade
56	Hasan Kâri Ayşe	Kadın	1215/1801	Bitkisel	Yok	Yok
57	Durmuş Ali Oğlu Hasan	Erkek	1215/1801	Yok	Hacı	Yok
58	İbrahim Kâri Selime	Kadın	1215/1801	Mimari	Yok	Yok
59	Ahmed Ağa Oğlu Mustafa	Erkek	1216/1802	Kâtibî Kavuk	Hacı/Ağ a	Sağır Hacı
60	Ahmed	Erkek	1217/1802-1803	Kâtibî Kavuk	Hacı	Uzunoglu
61	Hüseyin Oğlu Süleyman	Erkek	1218/1803	Yok	Yok	Yok
62	Ali	Erkek	1219/1804	Sade Kavuk	Yok	Kürd Mehmedoğlu
63	Mehmed Ağa Kâri Ayşe	Kadın	1220/1805	Mimari	Hanım	Taşlıoğlu
64	Hacı Süleyman Kızı Ayşe	Kadın	1220/1805	Bitkisel	Hanım	Yok
65	Eskici İmam Zevcesi Feride	Kadın	1220/1805	Gerdanlı	Yok	Yok
66	Halil Beşe Oğlu İvaz	Erkek	1221/1806	Yok	Hacı	Yok
67	Hacı Süleyman Oğlu Hasan	Erkek	1221/1806	Sarık	Yok	Yok
68	İsa	Erkek	1221/1806	Sade Kavuk	Yok	Keleşoğlu
69	Ahmed Efendi Oğlu Ali	Erkek	1222/1807	Yok	Yok	Yok
70	Şerif Efendi Oğlu Hüseyin	Erkek	1223/1808	Kırık	Yok	Yok
71	Mustafa Oğlu Mehmed	Erkek	1225/1810	Yok	Yok	Yok
72	Mustafa Oğlu Mehmed	Erkek	1225/1810		Yok	Yok
73	Ahmed Bey Oğlu Mehmed	Erkek	1227/1812	Yok	Seyyid	Yok
74	Şerife	Kadın	1227/1812	Mimari	Hanım	Yok
75	Mehmed Oğlu Mustafa	Erkek	17 M. 1228/1813	Sade Kavuk	Seyyid	Yok
76	Yakup Oğlu Ali	Erkek	1229/1814	Yok	Yok	Yok
77	Hasan Kâri Hadice	Kadın	1229/1814	Yok	Yok	Yok

78	Ahmed Kâri Ayşe	Kadın	1229/1814	Mimari	Yok	Keleşoğlu
79	Hacı Memiş	Erkek	1229/1814	Yok	Hacı	Balcı
80	Emir Ahmed Oğlu Ahmed	Erkek	1230/1815	Yok	Yok	Yok
81	İbrahim	Erkek	1230/1815	Yok	Seyyid	Beşeoğlu
82	Ali Kerimesi Ayşe	Kadın	1231/1816	Bitkisel	Yok	Yok
83	Ahmed Kerimesi (Kırık)	Kadın	1231/1816	Bitkisel	Yok	Alaşehirli
84	Mehmed Kâri Ümmü	Kadın	1231/1816	Mimari	Yok	Yok
85	Hacı Süleyman Oğlu Ali	Erkek	1231/1816	Yok	Yok	Yok
86	Ali Oğlu Mehmed	Erkek	1237/1822	Yok	Ağa	Yok
87	Molla Hüseyin Oğlu Ömer	Erkek	1237/1822	Sade Kavuk	Yok	Gökçealan
88	Hasan Oğlu Süleyman	Erkek	1239/1824	Yok	Yok	Yok
89	Osman Oğlu Dereli Mehmed	Erkek	1241/1826	Yok	Yok	Dereli
90	Mehmed Efendi Mahdumu Mustafa	Erkek	1243/1828	Yok	Yok	Yok
91	Veli Efendi	Erkek	1244/1829	Yok	Efendi	Yok
92	Mehmed	Erkek	1245/1830	Yok	Yok	Derelioğlu
93	Dede	Erkek	1247/1832	Sade Kavuk	Ağa	Yok
94	Mehmed Oğlu İbrahim	Erkek	1247/1832	Yok		Yok
95	İbrahim	Erkek	1248/1833	Yok	Hacı	Karacaoğlu
96	Ali Oğlu Mustafa	Erkek	1251/1835	Yok	Yok	Çelikoğlu
97	Körün Oğlu Mehmed	Erkek	1251/1835	Sade Kavuk	Yok	Yok
98	Ömer Efendi	Erkek	1252/1836	Yok	Efendi	Hattaboğlu
99	Süleyman Oğlu Hasan	Erkek	1288/1871	Kavuk Kırık	Yok	Kara Süleymanoğlu
100	Mehmed	Erkek	1302/1885	Yok	Seyyid	Yok
101	Ali Oğlu Veli	Erkek	1303/1886	Yok	Yok	Yok
102	İbrahim Ağa Oğlu Mehmed	Erkek	1303/1886	Yok	Es-Seyyid	Yok
103	Hacı Süleyman Oğlu Ahmed	Erkek	1305/1888	Yok	Seyyid	Yok
104	İsmail Oğlu Hüseyin	Erkek	1307/1890	Makdem Kavuk	Yok	Manavoğlu
105	Hüseyin Oğlu Mustafa	Erkek	1318/1900	Yok	Yok	Yok
106	Ahmed Bin Mehmed	Erkek	1318/1900	Yok	Yok	Şehirlioğlu
107	Mustafa Ağa Kâri Ayşe	Kadın	1320/1902	Güneş	Yok	Yok

108	İbrahim Oğlu Musa	Erkek	1323/1905	Yok	Efendi	Alkan
109	Hacı Ali Kerimesi Fatma	Kadın	1326/1908	Bitkisel	Yok	Yok
110	Ali Kâri Atike	Kadın	1330/1910	Bitkisel	Yok	Hacı Sarıoğlu

5. Karaköy Mezar Taşları

Karaköy günümüzde Ahmetli ilçesine bağlı olup nüfusu 245'dir (www.ahmetli.gov.tr/nufus, Erişim Tarihi: 07.10.2019). Köye dair en eski verilere, Saruhan Sancağı'nda 1575 yılında gerçekleşen, tahrir kayıtlarında rastlanmaktadır. Buna göre Karaköy'ün en az 450 yıllık bir geçmişe sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak köyde yapılan çalışmalar sırasında köy mezarlığının büyük kısmının Cumhuriyetin ilk yıllarında bozularak üzerine okul binası inşa edildiği tespit edilmiştir.⁴ Bu yüzden tespit edilebilen 39 adet kitabe, mezarlıktan geriye kalan çok küçük bir kısımda bulunmaktadır.

Tablo 15: Karaköy Mezar Taşlarında Yer Alan Şahıs İsimleri

No	Erkek İsmi	Kullanım Sıklığı	No	Kadın İsmi	Kullanım Sıklığı
1	Ahmed	10	1	Ayşe	1
2	Ali	5	2	Bağdat	1
3	Halil	3	3	Cennet	2
4	Hamza	2	4	Elif	3
5	Hasan	1	5	Fatma	2
6	İbrahim	1	6	Havva	1
7	İsmail	1	7	Iraz	1
8	Kadir	1	8	İsfahan	1
9	Kerim	1	9	Sedef	1
10	Mahmud	3	10	Sultâne	1
11	Mehmed	5			
12	Muhammed	4			
13	Musa	1			
14	Mustafa	7			
15	Nazif	1			
16	Süleyman	4			
17	Veli	1			
18	Yusuf	4			

Tablo 15'de görüldüğü gibi Karaköy mezar taşlarında erkeklerde en sık kullanılan isim Ahmed, kadınlardaysa Elif'tir. Buradaki kadın isimleri ise, bölgedeki diğer mezarlıklarda geçenlere kıyasla, oldukça ilginçtir. Zira Bağdat, Iraz, İsfahan ve Sultâne isimleri bölgede çok sık rastlanan kadın isimlerinden değildir.

Tablo 16: Karaköy Mezar Taşlarında Yer Alan Lakap ve Sülale İsimleri

No	Lakap ve Sülale İsimleri	No	Lakap ve Sülale İsimleri
1	Avcıoğlu	7	Gözün Hacıoğlu
2	Bayrakdar	8	Hacıoğlu
3	Burhan Aşireti	9	Kerimoğlu
4	Cörükçüoğlu	10	Koca İbişoğlu
5	Dündaroğlu	11	Seydioğlu
6	Ekizoğlu		

⁴ Bu bilgiler 02. Kasım 2018 tarihinde Karaköy'de gerçekleştirilen sözlü tarih çalışması neticesinde, Sabri Gürüzümcü'den elde edilmiştir.

Karaköy mezar taşlarında rastlanan sülale isimlerinden yalnızca Dünderoğulları'nın günümüzde varlığını devam ettirdiği tespit edilmiştir. Bunun yanında Seydioğlu sülalesinin, Karaköy yakınlarında bulunan, Seydiköy'de ikamet ettiği anlaşılmıştır.

Tablo 17: Karaköy Mezar Taşlarında Yer Alan Unvanlar

No	Unvan	Kullanım Sıklığı
1	Ağa	3
2	El-Hâc	1
3	Es-Seyyid	1

Karaköy mezar taşları unvanlar açısından yeterli veriyi havi değildir. Mezar taşlarında yalnızca üç adet ağa, birer adet de el-hâc ve es-seyyid unvanlarına rastlanmıştır.

Tablo 18: Karaköy Mezar Taşlarının Nitelik ve Süslemelerine Göre Dağılımı

No	Motif ve Süslemeler	Kullanım Sıklığı
1	Bitkisel Süslemeler	11
2	Fes Başlıklı	12
3	Güneş Motifli	3
4	Kavuklu	8
5	Sanduka Mezar	1
6	Süsleme veya Başlığı Olmayan	4

Karaköy mezarlığında en sık kullanılan başlık, motif veya süsleme unsuru, 12 adet fes tipi başlıktır. Bunların tamamı, üst çapı alt çapından daha dar tarzda ve uzunca olan “Hamîdî” kalıplı feslerdir. Ayrıca 8 adet de kavuk tipi başlık bulunmuştur. Ancak bu kavukların kırık vaziyette taşlarından ayrılmalari nedeniyle, kimlere ait oldukları tespit edilememiştir.

Diğer yandan 11 adet mezar taşında bitkisel süslemeler kullanılmış, 3 adet mezar taşında güneş motiflerine yer verilmiştir. Ayrıca bir adet sanduka tespit edilmiş lakin taşı bulunamamıştır. Son olarak Karaköy mezar taşlarının 4 tanesinde hiçbir süsleme veya başlık bulunmamaktadır.

Tablo 19: Karaköy Mezar Taşlarının Şekil ve İçerik Bilgileri

No	İsim	Cinsiyet	Tarih Hicri/Miladi	Motif/ Kavuk	Unvan	Lakap
1	Ayşe	Kadın	1184/1770	Güneş	-	-
2	Yusuf oğlu Mustafa	Erkek	1223/1808	Kavuk	-	-
3	Ahmed'in oğlu Ahmed	Erkek	1270/1853	Fes	-	-
4	El-hac Mahmud oğlu Musa	Erkek	1272/1855	Fes	-	-
5	Ahmed ağa kerimesi Cennet	Kadın	1272/1855	Bitkisel	-	-
6	Veli oğlu Mehmed	Erkek	1274/1857	Kavuk	-	-
7	Muhammed oğlu Süleyman	Erkek	1274/1857	Fes	-	-
8	Ahmed oğlu Süleyman	Erkek	1277/1860	Fes	-	-
9	Avcı Mehmed oğlu Ahmed	Erkek	1279/1862	Kavuk	-	-
10	Ahmed oğlu Mustafa	Erkek	1285/1868	-	-	Ekizoğlu
11	Avcioglu Kerim	Erkek	1286/1869	Kavuk	-	Avcioglu

12	Es-seyyid İbrahim	Erkek	1287/1870	-	Es-seyyid	-
13	Hacı Muhammed kerimesi Fatma	Kadın	1287/1870	Bitkisel	-	Dündaroğlu
14	Mustafa kerimesi	Kadın	1288/1871	-	-	-
15	İsmail kerimesi Cennet	Kadın	1292/1875	Bitkisel	-	Cörükçüoğlu
16	Seydioğlu Nazif	Erkek	1292/1875	Kavuk	El-Hâc	Seydioğlu
17	Mustafa oğlu Mehmed	Erkek	1301/1883	Kavuk	Temürcü	Burhan Aşiretinden
18	Ali oğlu Mustafa	Erkek	1301/1883	Kavuk	-	Burhan Aşiretinden
19	Mahmud ağa	Erkek	1301/1883	Fes	-	Güzün hacı
20	Süleyman kerimesi İsfehan	Kadın	1304/1886	Bitkisel	-	Dündaroğlu
21	Ali oğlu Muhammed	Erkek	1305/1887	Kavuk	-	-
22	Hasan kerimesi Fatma	Kadın	1305/1887	Bitkisel	-	-
23	Süleyman kerimesi Sedef	Kadın	1305/1887	Bitkisel	-	-
24	Mustafa oğlu kadiri	Erkek	1305/1887	Fes	-	-
25	Muhammed ağa	Erkek	1305/1887	Fes	Ağa	Kocaibış oğlu
26	Koca Ali kerimesi Elif	Kadın	1306/1888	Bitkisel	-	-
27	Ayşe	Kadın	1306/1888	Güneş	-	-
28	Ali kerimesi Elif	Kadın	1307/1889	Bitkisel	-	-
29	Hamza zevcesi Havva	Kadın	1313/1895	Bitkisel	-	Dündaroğlu
30	Halil kerimesi Bağdad	Kadın	1321/1903	Bitkisel	-	Dündaroğlu
31	Dönme Ahmed oğlu Mustafa	Erkek	1321/1903	Fes	-	-
32	Ali oğlu Mahmud	Erkek	1321/1903	Fes	-	Hacıoğlu
33	Curna Ahmed kerimesi Elif	Kadın	1322/1904	Güneş	-	-
34	Mehmed oğlu Ahmed ağa	Erkek	1322/1904	Fes	Ağa	Dündaroğlu
35	Yusuf oğlu Halil	Erkek	1327/1909	Fes	-	-
36	Ali mahdumu Mehmed	Erkek	1328/1910	Fes	-	Kerimoğlu
37	Yusuf kerimesi İraz	Kadın	1333/1915	Bitkisel	-	-
38	Halil oğlu Hamza ağa	Erkek	13 Teşrin-i evvel 1925	Sanduka Tarzı mezar	Ağa	Dündaroğlu
39	Yusuf Bayrakdar kerimesi Sultâne	Kadın	-	-	-	-

6. Sonuç

Mezar taşları ait oldukları dönemin sosyal, iktisadî ve dinî durumunu ortaya koyan önemli belgelerdendir. Bunun yanında fiziki yapıları, süsleme özellikleri, başlık ve kavukları ile yazılı metinlerinin hâvi oldukları veriler açısından hem tarih bilimi hem de sanat tarihi disiplini için eşsiz birer kültürel varlıktır.

Bu doğrultuda Saruhan bölgesinin önemli yerleşim yerlerinden olan Ilıca kazasının mezar taşları da kaza sınırları dâhilindeki bölgenin geçmişteki durumu hakkında doyurucu bilgiler sunmaktadır. Ancak Ilıca bölgesinde bulunan köylerin yalnızca üç tanesinin, Derbent, Karaköy ve Karkın'ın, mezarlıkları günümüze kadar ulaşabilmiştir. Özellikle kazanın merkez kasabası olan Urganlı'nın Osmanlı dönemi mezarlığının, günümüze ulaşamamış olması bölgenin tarihi açısından bir kayıp olsa da, zikredilen üç köyün mezar taşları da bizlere birçok değerli veriler sunmaktadır.

Osmanlı dönemi süresince Ilıca kazasının teşkil ettiği idarî sınırlar dâhilinde kalan köylerde toplam 197 mezar taşına ulaşılabilmektedir. Mevcut çalışma bölgedeki Osmanlı dönemi mezar taşı kitabelerinin tespitini sağlayarak, bir nevi tescil ve envanter hizmetine de kaynaklık etmiştir. Ayrıca bu mezar taşları fiziksel özellikleri ve süsleme unsurları itibariyle de ele alınıp, yazılı metinlerinden de istifade edilerek, meslek gurupları, unvan ve lakaplar, memleket isimleri, şahıs isimleri ve kavukları mukayeseli olarak değerlendirilmeye tabi tutulmuştur.

Çalışma kapsamında ulaşılan mezar taşlarında rastlanan motif ve süslemelerin yapısal formları genel anlamda ortaya konulacak olursa, şu şekilde ifade edilebilir: Tespit edilen mezar taşlarının çoğunluğunu hiçbir süsleme içermeyen düz ve sade haldeki taşlar oluşturmaktadır. Bunların üzerinde sadece mevtanın bilgileri bulunmaktadır. Miktar bakımından ikinci sırayı kavuklu mezar taşları almaktadır. Bunlardan destarlı ve kâtibi kavuk tarzındaki birkaçı haricindekiler, düz ve çapraz eğimde dilimli sarıklı kavuk şeklindedir. Sonrasında nicelik bakımından devam eden sıraya göre bitkisel süslemeler barındıran taşlar gelmektedir. Bunlar kadın mezarlarında, birkaç çiçeğin, dalları ve yapraklarıyla beraber tasvir edilerek süslenmiş haldeki başucu taşlarını ihtiva etmektedir. Bunun yanında erkek ve kadın ayak taşlarında ortak olarak, tek selvi ağacı veya selvi ile beraber kullanılan lale motifi de bulunabilmektedir. Yine sadece kadın başucu taşlarında görülen bir diğer süsleme çeşidi güneş figürüdür. Bu motifin şekilsel özelliği ise, taşın başlık kısmında 7 veya 9 adet ışık huzmesinin yayıldığı bir yuvarlağın olması ve bu yuvarlağın içinde yonca çiçeği veya çarkıfelek sembolünün varlığıdır. Sonsuzluğu ve ölümsüzlüğü ifade eden çarkıfelek motifinin, İslam öncesi Türk kültüründen taşınarak İslami açıdan ahiret inancıyla özdeşleşip, Türk İslam dönemi mezar taşlarında da yer bulduğu düşünülmektedir (Daş, 2018: 200). Yonca çiçeğinin tasviri de bu doğrultuda değerlendirilebilir. Sayı olarak bu figürde 7 veya 9 adet ışık huzmesinin kullanılması da, bu rakamların Türklerde kutsal kabul edilmesiyle açıklanabilir. Mezar taşlarında yer alan bir başka başlık türü ise festir. Bunların tamamı, üst çapı alt çapından daha dar tarzda ve uzunca olan “Hamîdî” kalıplı feslerdir. Hem kadınlar hem erkekler için kullanılan bir diğer mezar taşı süsleme şeklini ise mimari motifler oluşturmaktadır. Bunlar taşın başlık kısmına cami ve türbe gibi yapıların kabartma tarzında işlenerek, yanlarına mutlaka selvi ağacı ve bir ya da iki tane minare tasvirinin eklenmesiyle meydana getirilen süslemelerdir. Ayrıca başlık kısmının kırık ve mevcut olmamasından dolayı başlık türü tespit edilemeyen az sayıda mezar taşına da tesadüf edilmiştir.

Üzerinde sıkça durulduğu üzere, mezar taşlarında yer alan meslek isimleri ve unvanlar bölgenin sosyal ve ekonomik durumunu ortaya koymaktadır. Verimli bir ova üzerinde bulunan ve geçim kaynağı çoğunlukla tarım olan bu bölgenin, asırlardır bu özelliğini muhafaza ettiği ve sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Mezar taşı kitabelerinde en fazla geçen unvanlar hacı, ağa ve seyyid ifadeleridir. Bunlar içerisinden hacı ve seyyid unvanları birkaç taşta harf-i târif haliyle el-hâc ve es-seyyid şeklinde kullanılmıştır. Mezar taşlarında sayıca en çok geçen erkek isimlerinin kullanım sıklığına göre dağılımı; Mehmed, Mustafa ve aynı sayıda olan Ahmed ile Ali şeklindedir. Aynı biçimde kadın isimlerindeki durum ise, Ayşe, Fatma ve Elif isimlerinden ibarettir. Çalışma

dâhilindeki bölgeye ait mezar taşlarında, İslam'ın yayılmasına öncülük edenlerin ve ehl-i beyti içerenlerin isimlerinin çokça yer almasından ve ekseriyetle mezar taşlarının 19. asırla tarihlenmelerinden hareketle de, bu dönemde bölgede yaşayan ahalinin, dini hassasiyetlerinin yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Karkın köyü mezarlığında bulunan tamgalı mezar taşları Ilıca bölgesine ilk yerleşen Türklerin hangi boylardan olduğu hususunda eşsiz bilgiler sunmaktadır. Buna göre bu bölgeye gelen ilk Türklerin Kıpçak-Tatarlar ve Oğuzların Bayat boyuna mensup Türkmenler olduğu çıkarımında bulunulabilir.

Diğer yandan, ilgili bölümlerde de sıkça belirtildiği gibi, mezar taşlarında yer alan aile ve sülale isimlerinin günümüzde yaşamıyor olması bölgenin aynı zamanda sık göç alan bir yer olduğunu göstermektedir. Zira özellikle Karkın ve Karaköy'de neredeyse günümüze ulaşabilmiş hiçbir sülale ismine rastlanmamıştır.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Kuyûd-ı Kadîme Arşivi, Tapu Arşiv Dairesi Başkanlığı, Tapu Tahrir Defteri: TKGM. KKA. TADB. TTD. 00115.

İnternet Siteleri

<http://www.ahmetli.gov.tr/nufus>, Erişim Tarihi: 07.10.2019

<http://www.ahmetli.bel.tr/genel-bilgiler.aspx>, Erişim Tarihi: 07.10.2019

Kaynak ve Telif Eserler

Açıkgözoğlu A. S. (1995). *Eyüp Sultan Civarında İmzalı Mezar Taşı Kitabeleri*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

Açıkgözoğlu A. S. (2009). Mezar Taşı Çalışmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 7(14), 297-314.

Ayanoğlu İ. F. (1958). Fatih Devri Ricali Mezar Taşları ve Kitabeleri. *Vakıflar Dergisi*, (4), 193-208.

Bilgi N. (2001). 1842 Yılında Saruhan Sancağının Nüfusu ve İdari Bölünüşü. *Manisa Araştırmaları Dergisi*, 1(0), 87-122.

Bizbirlik A., Okumuş N. (2017). *Manisa'da Tarihi Mekânlar Mezar Taşları ve Kitabeler*. Manisa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

Bizbirlik A. (2013). *Manisa Hüsrev Ağa Camii Haziresinde Bulunan Mezar Taşları Üzerine. Tarihçiliğe Adanmış Bir Ömür Prof. Dr. Nejat Göyünç'e Armağan*, 311-327.

Bizbirlik A. (2007). Manisa Müzesindeki XVIII. ve XIX. Yüzyıla Ait Osmanlı Mezar Kitabeleri Üzerine Değerlendirmeler. *Tarih Araştırmaları Dergisi* 26(41) Mayıs, 9-20.

Bizbirlik A., Kaya M., Akyol H. (2017). *Sondaj Metodu İle Seçilen Yunt Dağı Köylerinde Bulunan Tarihî Eserlerin Tespiti*. Gelenek İle Gelecek Arasında Kalmış Bir Bölge: Yuntdağı (Sorunlar ve Öneriler), (ed. Muzaffer Tepekaya, Ferhat Berber, Cengiz Gürbıyık, Beral Alacı), 8-20.

- Çağlar İ. M., Eralaca H. (2018). *Mezar taşlarının Göç ve İskân Tarihi Araştırmalarında Yardımcı Kaynak Olarak Kullanımı: Karkın ve Çobanisa Örneği*. I. Uluslararası Türk-İslam Mezar Taşları Kongresi, 161-173.
- Çağlar İ. M. (2014). *Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e Turgutlu*. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi.
- Dağlıoğlu H. T. (1935), İstanbul Mezar Taşları. *Yeni Türk Mecmuası*, 1(29), 1843-1935.
- Daş E. (2018). *Mezar Taşlarında Svastika ve Çarkıfelek Sembollerinin Kökeni ve Anlamı*. I. Uluslararası Türk-İslam Mezar Taşları Kongresi, 199-206.
- Defter-i Evkaf-ı Liva-i Saruhan (Metin ve İnceleme). (2014). TC. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Arşiv Dairesi Başkanlığı, Yayın no:7.
- Demir A. (2017). Osmanlı Devleti'nde Yörükler ile Yerleşiklerin Kavgası: Kayıp Köyler Meselesi. *Gazi Akademik Bakış*, 11(21) Kış, 15-31.
- Gökçe T. (1999). *Tahrir Defterlerine Göre 16. Yüzyılda Nif (Kemalpaşa) Kazası Nüfusu*. Kemalpaşa Kültür ve Çevre Sempozyumu Bildirileri, İzmir-Kemalpaşa, Haziran.
- Karaçağ D. (1994). *Bursa'daki 14-15. Yüzyıl Mezar Taşları*. Övendere Danışmanlık Tanıtım Hizmetleri.
- Tepekaya M., Bizbirlik A., Okumuş N. (2016). *Manisa'da Osmanlı Dönemi Hazireleri*. Manisa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Tepekaya M. (2008). *Osmanlı Dönemi Turgutlu Kitabeleri*. Turgutlu Belediyesi Kültür Yayınları 1, Seçil Ofset Matbaacılık ve Ambalaj San. Ltd. Şti.
- Tepekaya M., Eralaca H. (2018). *Derbent Mezar Taşları*. Uluslararası Turgutlu Sempozyumu Bildirileri, 2, Turgutlu Belediyesi Yayınları, ss.1017-1040.
- Tunçalp E. (1971). *Mezar Taşları ve Manzum Kitabeler*. As Matbaası.
- Ülker N., Günay V., Telci C., Gökçe T. (2008). *İzmir'de Türk Mührü-Emir Sultan Dergâhı Haziresi Mezar Kitabeleri*. Şenocak Yayınları.

Ekler**Karkın Köyü Mezar Taşlarından Örnekler**

Karaköy Mezar Taşlarından Örnekler

Derbent Köyü Mezar Taşlarından Örnekler